

Verdienkracht & Vooruitgang

Industrieagenda 2016-2018

De technologische industrie voor een

ondernemend, digitaal en veilig Nederland

FME

POWERED
BY DUTCH
TECHNOLOGY

Verdienkracht & Vooruitgang

Industrieagenda 2016-2018

Over FME, voor meer verdienkracht

FME is de ondernemersorganisatie voor de technologische industrie. De 2.200 aangesloten bedrijven zijn met 220.000 medewerkers actief in productie, handel, automatisering en onderhoud in de sectoren metaal, elektronica, elektrotechniek en kunststof. De gezamenlijke omzet van de FME-leden bedraagt € 70 miljard, hun toegevoegde waarde is ruim € 20 miljard en zij exporteren voor € 37 miljard. Daarmee realiseren de FME-leden een zesde van wat Nederland in totaal met export verdient. Bij FME zijn 80 brancheverenigingen aangesloten.

De technologische industrie voor een ondernemend, digitaal en veilig Nederland

Verdienkracht & Vooruitgang

sector biedt de technologische industrie met innovaties duurzame oplossingen voor deze grote maatschappelijke vraagstukken.

Met een toegevoegde waarde van 39,6 miljard, dat is 6,6% van het BBP, staat de technologische industrie voor verdienkracht en vooruitgang. Maar een sterke technologische industrie in Nederland is geen vanzelfsprekendheid. De omgeving waarin de industrie opereert verandert razendsnel. Doorbraakinnovaties kennen steeds langere aanlooptijden en een steeds kortere terugverdientijd. De internationale concurrentie is fel en vraagt van bedrijven om snel op marktontwikkelingen in te spelen. Het opereren aan de technology frontier kan alleen met een goed opgeleide beroepsbevolking met up to date kennis en 21st century skills.

Als Nederland zich niet snel en soepel aan deze nieuwe omstandigheden aanpast, komen we niet mee in de economische vernieuwing. Als we niet verder investeren in het innoverend vermogen, worden de slimme oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen elders ontwikkeld en vermarkt. Als de technologische industrie de aansluiting met de internationale marktvraag kwijtraakt, komt een kwart van de Nederlandse export onder druk te staan. Als we niet investeren in de kennis en vaardigheden van de ruim 400.000 medewerkers in de technologische industrie, komen mensen langs de kant te staan.

De technologische industrie maakt de toekomst. Vanuit het hart van de samenleving. Als geen andere sector biedt de Nederlandse maakindustrie met innovatie en technologie oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen op het gebied van energie en klimaat, voedselzekerheid, gezondheid, veiligheid en mobiliteit. En dat levert ook nog eens economische groei en banen op voor alle lagen van de bevolking. Om deze belangrijke positie op de onzekere wereldmarkt te behouden, vraagt de technologische industrie om een koersvast industriebeleid met hervormingen om ondernemend, digitaal en veilig een bijdrage te blijven leveren aan de verdienkracht en vooruitgang van Nederland.

De technologische industrie is als hoogproductieve exporterende sector de drijvende kracht van de Nederlandse economie. En dat blijft zo. De snelle integratie van ICT in de productie maakt het mogelijk internationaal concurrerend te opereren en nieuwe banen in Nederland te creëren. Nederland staat ook voor grote maatschappelijke uitdagingen. Hoe maken we de samenleving veiliger, hoe zorgen we dat een steeds ouder wordende bevolking gezond en vitaal blijft zonder druk op de zorguitgaven, hoe gaan we naar een schoner en duurzamer energievoorziening, hoe verminderen we de filedruk, hoe garanderen we de beschikbaarheid en veiligheid van voedsel? Als geen andere

Daarom presenteert FME hierbij de industrieagenda voor de komende jaren. Met maatregelen om de industriële basis te versterken. En met extra aandacht voor innovatie, onderwijs en veiligheid.

De technologische industrie heeft:

 416.000
werknemers

 35.000
bedrijven

 48% van de
Nederlandse
R&D-banen

39,6
miljard euro
toegevoegde
waarde, dat is
6,6% van BBP
van Nederland

140
miljard euro
omzet

57
miljard
euro export

De politiek moet inzetten op:

1. Een Ministerieel Topteam voor digitalisering: aanjager van digitale toekomst

Nederland heeft een unieke uitgangspositie in de digitale revolutie. We zijn Europees koploper met de internetinfrastructuur, ons ICT-onderzoek behoort tot de wereldtop, we hebben een hoogopgeleide beroepsbevolking en we hebben een sterke technologische industrie. Maar we moeten haast blijven maken en de voorsprong uitbouwen; andere landen zitten niet stil. En we moeten investeren in sociale innovatie (een andere blik op arbeid, arbeidsverhoudingen en arbeidsmarkt), zodat niemand langs de kant komt te staan.

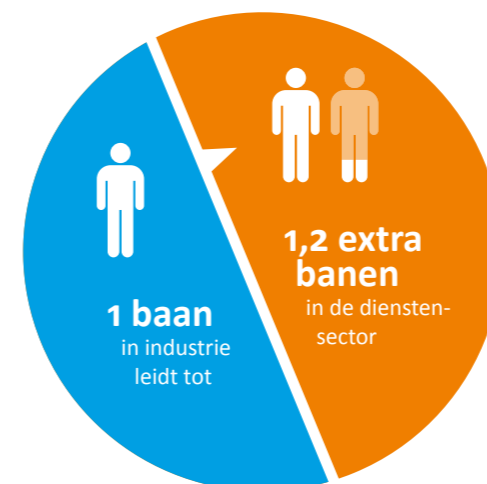
Het is zaak nu lef en ambitie tonen om Nederland uit te laten groeien tot dé digitale hotspot van de wereld. Om deze ambitie waar te maken moet daarom in het volgende kabinet een speciaal ministerieel Topteam voor digitalisering komen dat Nederland klaarstoomt voor de digitale toekomst. Dit transitie-team moet als versneller, versterker en verbinder de verantwoordelijkheid krijgen over onze digitale infrastructuur, digitalisering van het onderwijs, sociale innovatie, regelgeving en cyber security.

2. Proeftuin Nederland: experimenteer-ruimte voor innovatieve oplossingen

Er zit ongelooflijk veel innovatiekracht en creativiteit in Nederland. De overheid bevordert innovatie met fiscale stimulering van R&D, investeringen in fundamenteel en toegepast onderzoek en instrumenten gericht op (financiering van) innovatie. Daar moeten we mee doorgaan. Maar tussen innoveren en het vermarkten van innovaties is nog veel te winnen. Daarbij moet veel meer worden ingezet op proeftuinen: laagdrempelige praktijkomgevingen waarin – zonder belemmeringen – oplossingen ontwikkeld, getest en geïmplementeerd worden om te laten zien dat de innovatieve ideeën uit Nederland in de praktijk ook echt werken.

Het afgelopen jaar is een aantal proeftuinen op het gebied van Smart Industry opgezet, de zogeheten fieldlabs. Hierop moet worden voortgebouwd. Met het stimuleren van proeftuinen kunnen oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen versneld worden ontwikkeld en gedemonstreerd. Met proeftuinen op gebieden als energiebesparing, mobiliteit en water(management) laat Nederland de wereld zien wat mogelijk is en heeft de industrie een springplank om de internationale positie en verdienkracht voor de economie te versterken.

3. Actieagenda Smart Industry investeren en koers houden

Digitalisering van de industrie verdient de komende jaren topprioriteit. Verregaande digitalisering en vernetwerking van producten, machines en mensen en inzet van nieuwe productietechnologie biedt veel kansen voor bestaande en nieuwe bedrijven in alle sectoren. Met Smart Industry is binnen vier jaar een extra economische groei van 1% mogelijk. In het MKB kunnen honderdduizenden nieuwe banen worden gecreëerd.

De versnellingsagenda Smart Industry speelt hierop in en heeft hoge ambities om Nederland naar het next level van modern industrieland te brengen. Het versterken en verbinden van R&D en business ontwikkeling, het inzetten op leren zonder onderbreking, het bevorderen van sociale innovatie en het realiseren van een excellent industrieel vestigingsklimaat zijn daarbij cruciaal. Dat vraagt om publieke en private inspanningen. Nu al hebben bedrijfsleven en overheid ruim 55 miljoen euro geïnvesteerd in Smart Industry. Grote industrielanden en concurrerende EU-landen investeren echter fors in de digitalisering van de industrie. Om niet achter te blijven moet Nederland hiervoor 200 miljoen euro uittrekken.

Met Smart Industry is binnen vier jaar een extra economische groei van 1% mogelijk. In het MKB kunnen honderdduizenden nieuwe banen worden gecreëerd.

4. Cyber Security: samen veilig ondernemen

Zonder veiligheid en stabiliteit is economische vooruitgang en welvaart een utopie. Investerings van bedrijven hangen bijvoorbeeld nauw samen met het vertrouwen dat er is in de stabiliteit in binnen en buitenland, voor Nederland als exportland en de industrie als echte exportkampioen is dit belang dan ook groot.

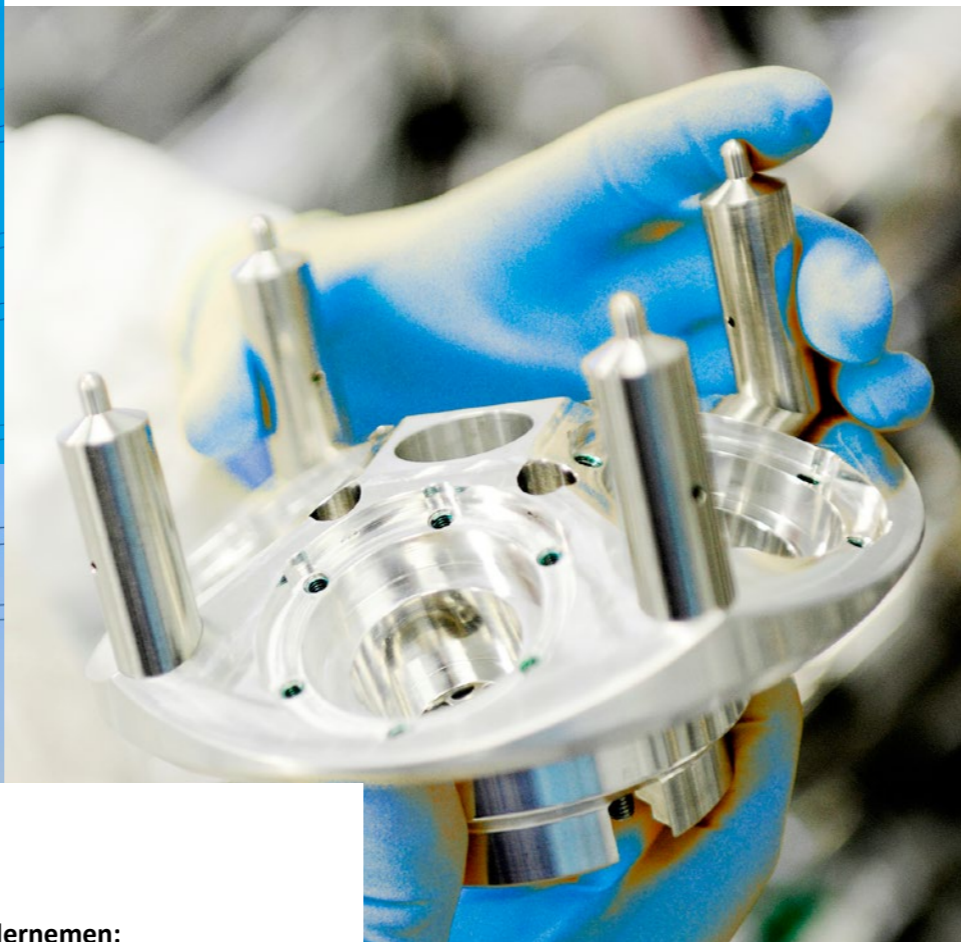
Daarbij is een sterke verbinding tussen de brede hoogtechnologische industrie en defensie onontbeerlijk, onder ander op het gebied van Cyber Security. De exponentiële ontwikkeling van digitale technologie biedt veel kansen om doeltreffender en doelmatiger te werken, maar levert tegelijkertijd niet te veronachtzamen risico's voor het ongestoord functioneren van de maatschappij, bedrijven en de nationale veiligheid. De handen moeten dan ook ineengeslagen worden. Om de veiligheid en stabiliteit te kunnen waarborgen moeten investeringen in defensie de komende jaren op het gewenste NAVO peil van 2% van het BBP worden gebracht.

5. Wetenschappelijk technisch onderwijs: speciale positionering en financiële impuls

Nederland streeft naar 4 op de 10 studenten in het technisch onderwijs. Het tekort aan technici op alle opleidingsniveaus moet worden aangepakt om te voldoen aan de vraag op de arbeidsmarkt en vast te houden aan onze hoogwaardige (internationale) technologische positie. Daarom is voortzetting van het Techniekpact noodzakelijk.

Bijzondere aandacht moet worden gegeven aan de instroom van studenten in het technisch wetenschappelijk onderwijs. Deze instroom is sinds 2011 met bijna een kwart toegenomen. Deze positieve ontwikkeling wordt echter belemmerd door gebrek aan wetenschappelijk onderwijspersoneel, soms leidend tot het instellen van een numerus fixus op belangrijke technische studies. Een maximale inzet is nodig om nieuwe studentenstops op technische wetenschappelijke opleidingen te voorkomen. Naast het op peil brengen van de financiering is een speciale positionering van de vier Technische Universiteiten belangrijk.

En we willen samen werk maken van:

1 Een koersvast en toekomstbestendig innovatiebeleid:

- Bestendiging van het bedrijfslevenbeleid en innovatie-instrumentarium (WBSO/RDA) en behoud goed vestigingsklimaat door middel van de innovatiebox-regeling.
- Voldoende budgettaire ruimte voor innovatie en economische groei. Structurele financiering voor Smart Industry naast investeringen in onderzoek en innovatie vanaf fundamenteel tot toegepast onderzoek.
- Een krachtig Nederlands lucht- en ruimtevaartbeleid waarbij de dalende trend van investeringen wordt gekeerd.
- Het hoogtechnologisch Marinebouwcluster als belangrijke strategische partner voor Defensie in Nederland en actieve betrokkenheid bij vervangingsprojecten van de Koninklijke Marine.
- Verbeterde koppeling tussen innovatie en export zodat de maritieme sector, die haar verdienkracht op markten buiten Europa heeft, kan vergroten.
- Behoud van goede en internationaal geaccepteerde standaarden door middel van aanwezigheid en financiering van onafhankelijke en internationaal vooraanstaande instituten.
- Meer innovatiegericht inkopen door de Nederlandse overheid, zodat minimaal de doelstelling van 2,5% ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

2 Internationaal ondernemen:

Versterking van de Internationale Concurrentiepositie door goede toegankelijke en internationaal concurrerende exportfinanciering en exportkredietverzekering en meer aandacht, ambitie en middelen voor handelsbevordering.

3 Mobiliteit: Nederland moet inzetten op behoud van haar kennis en kunde en grootschalig inzetten op de aanpassing van de infrastructuur om coöperatieve en connected verkeerstechnologie mogelijk te maken.

4 Zorg: Om de zorg beter, betaalbaar en menselijk te houden, is meer aandacht voor medische technologie onontbeerlijk.

5 Voedselzekerheid: Het combineren van de twee sterktes van Nederland, HighTech en AgrifoodTech, via strategische samenwerkingen is essentieel om de leidende positie op het gebied van landbouw in de wereld te behouden.

6 Onderwijs: De juiste aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in de technieksector en het terugdringen van het tekort aan technici dient prominent op de agenda te blijven.

7 Arbeidsmarkt: De drempels voor werkgeverschap zijn door de doorgesloten kosten en risico's bij arbeidsongeschiktheid te hoog geworden waardoor het niet aantrekkelijk is om personeel aan te nemen. Zo moet onder meer de transitievergoeding bij ontslag na 2 jaar ziekte worden afgeschaft en de WGA-duur (Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten) worden gehalveerd tot maximaal 5 jaar.

8 Verduurzaming:

- FME omarmt de ontwikkelingen op het terrein van Circulaire Economie mits daarbij sprake is van een gedeelde en evenredige verantwoordelijkheid tussen producenten en consumenten. Daarbij geldt dat de overheid meer regie moet hebben en een lange termijn visie op het terrein van Circulaire Economie en rondom leveringszekerheid van grondstoffen.

- FME pleit voor versterkte uitvoering van het Energieakkoord, inclusief meer focus op energiebesparing in de gebouwde omgeving (renovatie en nieuwbouw) en industrie. Zo geldt dat Nederland toe moet naar ambitieuze grootschalige energiebesparing en bepleiten wij een grenswaarde voor duurzame bouwmaterialen in het Bouwbesluit ter bevordering van vraagsturing. Ook de aanpak van andere energie onderwerpen leidt tot grote voordelen. Zoals een flexibele energiemarkt waarin vraag en aanbod goed zijn afgestemd.

9 Gezond binnenklimaat: FME pleit voor meer bewustwording van het belang van gezonde luchtkwaliteit binnen; daarvoor is meer aandacht voor de prestaties en kwaliteit van luchtinstallaties in de gebouwde omgeving vereist.

10 Onderhouden en vernieuwen van infrastructuur: (Water)wegen, bruggen, sluisen, spoor, elektriciteits- en gasnetwerken komen aan het einde van de technische levensduur. FME pleit voor een integrale aanpak waarin elementen als levensduurverlenging, duurzaamheid, maar ook energiereductie en innovatie een belangrijke rol spelen.

Omdat wij geloven in technologie als de sleutel voor maatschappelijke uitdagingen

Thuiskomen in een verwarmd huis dankzij de app op je telefoon. In je hybride auto je navigatie zo instellen dat je file vermijdt. Op je werk je oven alvast aanzetten en op de tablet je krant lezen met op de achtergrond gestreamde muziek. Ons leven staat bol van vanzelfsprekende innovaties, die er zonder de technologische industrie niet waren geweest.

De industrie zorgt er echter niet alleen voor dat ons leven makkelijker wordt, zij biedt ook oplossingen voor grote vraagstukken als toenemende ouderdom, het milieu en onze veiligheid. Dagelijks bedenken, maken en verkopen slimme vrouwen en mannen technologie die ons leven verandert.

Digitalisering, robotisering en big-data zorgen ervoor dat hun werk voortdurend nieuwe uitdagingen en kansen biedt en dat er steeds weer nieuwe producten en diensten op de markt gebracht zullen worden. Die razendsnelle innovatie vraagt veel van de werknemers in de technologische industrie. Om hen de juiste handvatten te bieden, moeten we nu al nadenken welke aanpassingen er, bijvoorbeeld in het onderwijs, nodig zijn.

De technologische industrie maakt Nederland beter

De technologische industrie heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het herstel van onze economie. Zij had -en heeft- de sleutel om door middel van innovatie en technologie oplossingen te bieden voor maatschappelijke uitdagingen op het gebied van energie en klimaat, voedselzekerheid, gezondheid, veiligheid en mobiliteit. Bovendien biedt de technologische industrie economische groei en banen voor alle lagen van de bevolking. Een belangrijke positie die we, vanwege economische en geopolitieke onzekerheden en de toenemende verweving van samenleving en technologie, moeten koesteren en behouden.

Smart Industry, de digitalisering van de industrie, is van groot belang voor de technologische industrie. Met de snelheid van het licht volgt de ene ontwikkeling de andere op. Door internationalisering, robotisering en een veranderende markt vraag worden ondernemers uitgedaagd tot nieuwe innovaties. Samenwerking is daarbij cruciaal en maakt Smart Industry actueler dan ooit.

Stabiele koers

De technologische industrie is gebaat bij een stabiele en consequente koers maar blijft natuurlijk ook streven naar progressie rond thema's als het bedrijfslevenbeleid, het onderwijs, de arbeidsmarkt en export.

Ook als het om energie, gezondheid, veiligheid en mobiliteit gaat, is de industrie gebaat bij een goede balans tussen een consequent en tegelijkertijd een stimulerend beleid. Een bepaalde mate van continuïteit biedt de zekerheid dat het niveau van investeringen en productiviteit tenminste gelijk blijft.

Tegelijkertijd liggen er kansen voor vermindering van regeldruk en voor verbetering en vernieuwing van de toekomstbestendige en aanjagende rol van de technologische industrie als de oplosser van maatschappelijke vraagstukken. Hier is samenwerking van groot belang. Samenwerking tussen de overheid en in toenemende mate de regio's, tussen de onderwijs- en kennisinstellingen en samenwerking tussen de gehele bedrijfsketen van multinationals, mkb'ers en starters. Iedereen moet meedoen en heeft een rol.

Een Ministerieel Topteam voor digitalisering

Technologie en mens verweven steeds meer, daar kunnen we niet onderuit. Er zijn inmiddels al meer producten dan mensen met elkaar verbonden. In 2020 zullen bijna alle elektronische apparaten met het internet verbonden zijn. Het *internet of things* zal daarmee bestaan uit tientallen miljarden apparaten. Ons onderwijs, het bedrijfsleven, overheden, de maatschappij; iedereen moet uit de comfortzone en aan deze ontwikkeling mee kunnen doen.

Om dit te realiseren moet onze regering urgentie uitstralen en de uitdaging aangaan Nederland digitaal wereldkampioen te laten worden. Deze ambitie moeten we op het hoogste niveau oppakken en hier dus een Ministerieel Topteam voor aanstellen, dat voor digitalisering voor tenminste een kabinetsperiode de doorzettingsmacht krijgt om Nederland op alle fronten klaar te stomen voor een digitale toekomst.

De Nederlandse samenleving digitaliseert steeds verder. Ons land behoort in internationale ranglijsten (onder andere van WEF, Economist) al steevast tot de top. Waar het vroeger enkele jaren duurde voor een nieuw product of een nieuwe technologie door het grote publiek geaccepteerd werd, is er tegenwoordig sprake van een veel snellere acceptatie.

Nederland moet de voorsprong op andere landen verder uitbouwen door deze versnelling van de adoptie van nieuwe (ICT)technologie vast te houden. We hebben daarbij, met een goed opgeleide beroepsbevolking, een unieke uitgangspositie. Het dichtbevolkte Nederland vormt een prima experimenteerterruimte voor implementatie van complexe innovaties en concepten. Laat Nederland uitgroeien tot de digitale hotspot van de wereld. Dit geeft burgers en bedrijven een perfecte uitgangspositie en een basis voor een goede toekomst.

In 2020 zullen bijna alle elektronische apparaten met het internet verbonden zijn. Het internet of things zal daarmee bestaan uit tientallen miljarden apparaten

Een koersvast en toekomstbestendig innovatiebeleid

FME steunt de koers van het bedrijfslevenbeleid, dat inzet op een excellent ondernemingsklimaat voor alle bedrijven met focus op een aantal topsectoren. Het is van groot belang continuïteit te bieden in beleid en door te gaan met deze moderne manier van innovatie- en industriebeleid. Laten we daarbij de maatschappelijke uitdagingen nog centraler stellen. Nederland heeft daarbij, met een sterke technologische industrie en een wijdvertakte ICT-infrastructuur, een goede uitgangspositie. Winst valt er te behalen door naast de samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken de verbinding met andere departementen structureel verder te versterken en cross-sectorale samenwerking te versnellen. De beste beleidsmix voor de verdienkracht van vandaag en morgen is een combinatie van gerichte investeringen in innovatie en vernieuwing én optimale randvoorwaarden. Daarom pleit FME voor:

- Bestendiging van de innovatie instrumenten (WBSO/RDA) en behoud goed vestigingsklimaat door middel van de Innovatie box-regeling. Meerjarige zekerheid is de beste voedingsbodem voor private investeringen in innovatie.
- Nederland heeft de afgelopen jaren prioriteit gegeven aan het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Nu budgettaire ruimte ontstaat, pleit FME ervoor een groter deel van het overheidsbudget te investeren in

de vernieuwing en verdienkracht van de technologische industrie. Het keren van de dalende overheidsuitgaven in R&D en innovatie heeft daarbij prioriteit. Naast investeringen in onderzoek en innovatie vanaf fundamenteel tot toegepast onderzoek, pleit FME voor een structurele impuls voor de Smart Industry Actieagenda.

- Naast de focus op de topsectoren is het ook van belang de goede internationale concurrentiepositie van Nederland vast te houden en te verbeteren. Naast generieke impulsen is het van belang dat er geïnvesteerd wordt op specifieke terreinen, zodat die ook in de toekomst verzekerd blijven van internationale niche-posities:
 - **Lucht- en Ruimtevaartsector**¹: Een krachtig Nederlands lucht- en ruimtevaartbeleid is een vereiste voor het behouden en het uitbouwen van de vooraanstaande niche-positie van de Nederlandse ruimtevaartsector. Alleen zo kunnen we bij blijven dragen aan innovatieve ruimtevaartprojecten en aan de inzet van ruimtevaartdata voor tal van toepassingen die grote impact hebben op het dagelijks leven. FME benadrukt dat Nederland haar

1. Uit Kansmeldpunt FME; december 2015: mbt regelgeving die vernieuwing in de weg zit en kansen om de verdienkracht van de technologische industrie te vergroten

beleid om steeds minder aan lucht- en ruimtevaartprogramma's uit te geven moet keren.

- In Nederland hebben we een **hoogtechnologisch Marinebouwcluster**, dat moet kunnen fungeren als belangrijke strategische partner voor Defensie in Nederland. Bij de komende vervangingsprojecten van de Koninklijke Marine is het van belang dit Marinebouwcluster actief te betrekken om zo in gezamenlijkheid tot de beste vervanging te kunnen komen en tevens de overheid als launching customer op te laten treden als impuls voor innovatie en werkgelegenheid in Nederland.
- Een betere koppeling tussen innovatie en export is voor bijvoorbeeld de **maritieme sector**, die haar verdienkracht op markten buiten Europa heeft, van groot belang. Door

verdere proces- en productinnovatie kunnen o.a. scheepsbouwers concurrerend blijven en wordt de Nederlandse maakindustrie versterkt.

- **Standaardisatie**²: Technologische innovaties zijn gebaat bij goede standaarden en de internationale acceptatie daarvan. Aanwezigheid en financiering van onafhankelijke en internationaal vooraanstaande instituten voor de Nederlandse industrie zijn van groot belang.
- Vernieuwing van processen en producten vraagt om snelle en doorlopende aanpassing van wet- en regelgeving. Neem de liften, in deze sector is volop geïnnoveerd alleen loopt de wet nog achter, de overheid moet zorgen dat deze aangepast wordt.

2. Uit Kansmeldpunt FME

Stimulering van innovaties op het gebied van mobiliteit, zorg en voedselzekerheid:

- Technologie en innovatie dragen bij aan een toekomstbestendige verkeersinfrastructuur. Nederland loopt in dynamische **verkeersmanagement** voorop. De komende jaren doen autonome voertuigen hun intrede op de Nederlandse wegen. Zonder aanpassingen van de infrastructuur staan deze autonome voertuigen nog meer in de file dan nu het geval is. Iets wat tot grote maatschappelijke kosten zal leiden. Nederland moet inzetten op behoud van haar kennis en kunde en grootschalig inzetten op de aanpassing van de infrastructuur om coöperatieve en connected verkeers technologie mogelijk te maken.
- Deze ontwikkeling biedt ook nieuwe kansen voor het anders betalen voor mobiliteit; dynamische betaalsystemen lossen de toenemende congestieproblemen op en bieden het enige alternatief voor teruglopende inkomsten uit brandstofaccijns.
- Ook de problemen in de spoorsector zijn door de technologische industrie op te lossen. Nauwere samenwerking met beheerders van infrastructuur en rollend materieel leiden tot minder storingen, levensduurverlenging en tevreden reizigers. Door het splitsen van de spoorsector zijn delen van de sector van elkaar vervreemd. Als opdrachtgever

en aandeelhouder dient de overheid deze samenwerking te stimuleren en te belonen.

- De CO₂ uitstoot als gevolg van transport zal door middel van nieuwe technologieën verder moeten worden gereduceerd. Door een integrale aanpak waarbij voertuigproducenten, toeleveranciers, infrastructuur en gebruikers samenwerken zal een versnelling van de CO₂ reductie kunnen worden gerealiseerd.
- De beste zorg tegen de laagste prijs, dat is wat iedereen wil. Innovaties in de **medische technologie** maken de zorg toekomstbestendig en kosteneffectief. Te veel worden deze innovaties gehinderd door verkoking in het stimuleringsbeleid³. Door demografische uitdagingen en hoge kosten wordt het zorgstelsel in de toekomst onhoudbaar. Mogelijkheden voor efficiëncyslagen worden

nu te weinig benut, terwijl door middel van de inzet van de industrie veel meer besparingen mogelijk zijn. Om de zorg beter, betaalbaar en menselijk te houden, is meer aandacht voor medische technologie onontbeerlijk.

- Het combineren van de twee sterktes van Nederland, HighTech en AgrifoodTech, via strategische samenwerkingen is essentieel om de leidende positie op het gebied van landbouw in de wereld te behouden. Nederland heeft een van de beste uitgangsposities om de leverancier en oplosser te zijn om overal in de wereld de lokale **voedselvoorziening** op orde te krijgen – technology for 'Local for Local'.

3. Uit Kansmeldpunt FME

Innovatiegericht inkopen

De schaalgrootte van Nederland vormt een perfecte basis om nieuwe technologie en innovaties uit te testen. Gebruik de Nederlandse thuismarkt als springplank voor de export. De Nederlandse overheid moet de komende periode innovatiegericht gaan inkopen, zodat minimaal de doelstelling van 2,5%⁴ ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Ook moet er worden opgeschaald. De impact van mogelijke maatregelen moet worden vergroot. De tijd is nu aangebroken om op te schalen van pilots naar snelle grootschalige uitvoering. Een actieve stimulerende en faciliterende rol voor de overheid is nodig. Concreet pleit FME er voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen op twee

manieren sterk te verbeteren:

- Neem een grenswaarde voor duurzame bouwmaterialen in het Bouwbesluit op. Dit stimuleert de vraag naar duurzaam bouwen en renoveren.
- De kwaliteit en het niveau van duurzame producten kan verder omhoog als met name lagere overheden het accent niet langer leggen op het aanbestedingsproces, maar controleren of het beloofde kwaliteits- en duurzaamheidsniveau daadwerkelijk is bereikt. Dit draagt bij aan verduurzaming, kostenbesparing en belooft bedrijven die investeren in duurzame producten en diensten.

4. In de Bedrijfslevenbrief van september 2011 gaf het kabinet aan zich erop te richten 2,5% van het inkoopbudget van circa 60 miljard euro te laten besteden aan innovatiegericht inkopen. Dit is 1,5 miljard euro.

Een veilige en stabiele samenleving

De instabiele veiligheid in belangrijke delen van de wereld is van grote invloed op de brede maatschappij, ook is het de bittere realiteit dat de onveiligheid steeds dichterbij komt. Veiligheid en zakendoen is onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zonder veiligheid en stabiliteit is economische vooruitgang en welvaart een utopie. Investerings van bedrijven hangen bijvoorbeeld nauw samen met het vertrouwen dat er is in de stabiliteit in binnen en buitenland, voor Nederland als exportland en de industrie als echte exportkampioen is dit belang dan ook groot. Om deze veiligheid en stabiliteit te kunnen waarborgen is een sterke krijgsmacht dan ook onontbeerlijk. Om onze krijgsmacht dit te kunnen laten waarborgen zijn forse investeringen in defensie noodzakelijk en moet dit dan ook op het gewenste NAVO peil van 2% van het BBP gebracht

worden te beginnen met een stap naar het Europees NAVO gemiddelde van 1,43% BBP. De meest innovatieve producten en onderhoud zijn nodig om de instabiele veiligheid in de wereld de baas te kunnen. Daarnaast zijn wij dit verplicht aan onze mensen die we naar onveilige gebieden sturen. Het is onze gezamenlijke uitdaging om te werken aan een krijgsmacht die 'smart' is. Hier moeten de industrie, zowel defensie als niet defensie gerelateerd, en de defensie organisatie de handen in een slaan. Ons land is in belangrijke mate afhankelijk van export. De industrie levert hier een grote bijdrage aan. Zo gaat 90% van de wereldhandel over zee. Veiligheid en stabiliteit alleen in onze eigen regio is dan ook niet voldoende, we moeten ver over onze eigen landsgrenzen heen kijken.

Versterking van de internationale concurrentiepositie

Het Nederlands exporterend bedrijfsleven verliest het van de internationale concurrentie vanwege een op het buitenland achterblijvend instrumentarium voor **exportfinanciering en exportkredietverzekeringen**. Om een gelijk speelveld te realiseren is een ambitieuze, goed toegankelijke, en internationaal concurrerende exportfinanciering en exportkredietverzekering essentieel.

Veranderingen en onzekerheden in de wereld beïnvloeden onze internationale concurrentiepositie. De export performance van de industrie loopt het gevaar door deze dynamiek ten opzichte van het buitenland terrein te verliezen. Vanwege een gebrek aan kwaliteit en vraagsturing en teveel versnippering van de uitvoering van de Nederlandse handelsbevordering wordt het internationaal opererend bedrijfsleven hierin onvoldoende ondersteund, waardoor onze handelspositie bedreigd wordt. Om deze positie te bestendigen en te versterken is een sterk export-ecosysteem met meer aandacht, ambitie en middelen voor handelsbevordering cruciaal.

Ontwikkelingen als gevolg van digitalisering en robotisering zijn bevorderlijk voor de concurrentie en exportpositie van de Nederlandse

industrie. Om een goede concurrentiepositie van de technologische industrie te borgen moet ingezet worden op een gelijk internationaal speelveld. Zo zorgen bijvoorbeeld de staalcrisis als gevolg van overcapaciteit in China en de discussie over toekenning van de Markteconomie status (MES) aan China voor onduidelijkheid en onrust bij de Nederlandsen industrie. FME pleit voor zorgvuldigheid en versnelde, gerichte maatregelen bij handelsconflicten en de belangen van de Nederlandse maakindustrie een doorslaggevende plek te geven bij de eventuele toekenning van de MES.

Ontwikkelingen als gevolg van digitalisering en robotisering zijn bevorderlijk voor de concurrentie en exportpositie van de Nederlandse industrie

Cyber Security

We leven in een steeds sneller veranderende wereld. Een van de meest ingrijpende veranderingen in onze maatschappij is de exponentiële ontwikkeling van digitale technologie. Deze revolutie biedt veel kansen om doeltreffender en doelmatiger te werken maar levert tegelijkertijd niet te veronachtzamen risico's voor het ongestoord functioneren van de maatschappij, bedrijven en de nationale veiligheid. Om in dit digitale tijdperk voorop te blijven lopen en digitale dreigingen het hoofd te bieden zullen krachten gebundeld moeten worden onder andere op het terrein van cyber security. Het versterken van de samenwerking tussen defensie en bedrijfsleven in dit kader kan een belangrijke bijdrage leveren.

Een wendbare onderwijs- en arbeidsmarkt

De snelheid waarmee technologie zich ontwikkelt, is altijd bepalend geweest voor de arbeidsmarkt in de technologische industrie. De afgelopen decennia is de opbouw en omvang van de werkgelegenheid in onze sector geheel veranderd. De technologische industrie doet steeds meer, met minder mensen. De werknemers zijn hoger opgeleid dan vroeger het geval was. Dit is een niet te stuiten ontwikkeling

die door Smart Industry en robotisering zelfs wordt versneld. Deze ontwikkeling vraagt onderwijs dat meebeweegt en een arbeidsmarkt waarin wendbaarheid centraal staat. Robotisering en digitalisering zien wij als een kans. De toekomstige baan is anders en vraagt een adequate inrichting van het onderwijs. FME wil bevorderen dat mensen inzetbaar blijven en in zichzelf investeren.

- **De juiste aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt** in de technieksector en het terugdringen van het tekort aan technici dient prominent op de agenda te blijven door middel van:
 - het voortzetten en het bestendigen van het Techniekpact;
 - het bevorderen van samenwerking tussen de Technische Universiteiten en het bedrijfsleven om de instroom in het technisch onderwijs te vergroten;
 - meer flexibiliteit in het hoger- en middelbaar onderwijs: de experimenten met vraagfinanciering in het onderwijs moeten voortvarender ter hand worden genomen.
- De invoering van de Wet Werk en Zekerheid (WWZ) moet tot **een betere arbeidsmarkt** leiden. De effecten van de WWZ moeten nauwlettend worden gevolgd en beoordeeld zodat de beoogde vereenvoudiging van het ontslagrecht daadwerkelijk wordt bereikt.

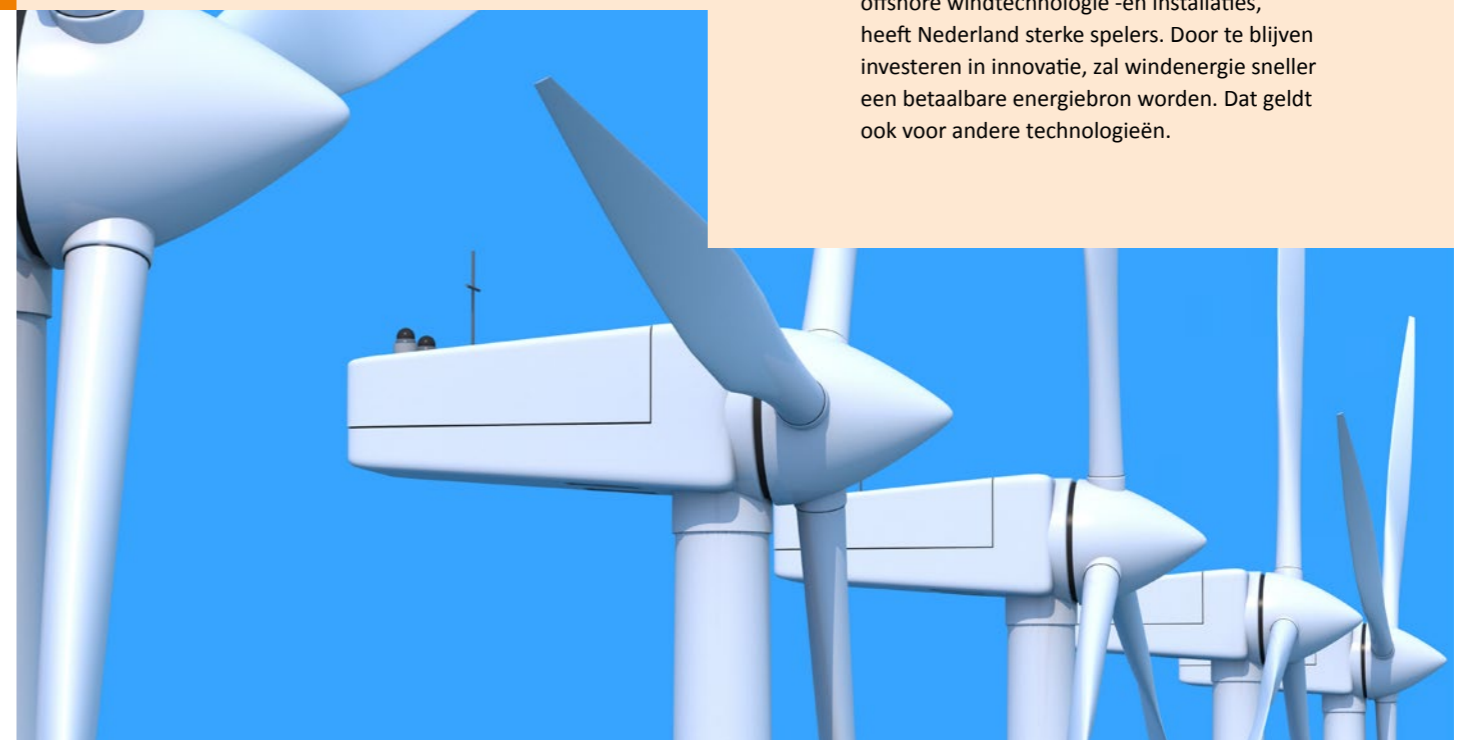
- De drempels voor werkgeverschap zijn door de doorgeschoten kosten en risico's bij arbeidsongeschiktheid te hoog geworden waardoor het niet aantrekkelijk is om personeel aan te nemen. FME zet in op:
 - het afschaffen van de transitievergoeding bij ontslag na 2 jaar ziekte.
 - het aanpakken van excessen in de Wet Modernisering Ziektewet: de financiële verplichtingen voor werkgevers moeten in evenwicht worden gebracht met het arbeidsverleden van de werknemer.
 - het halveren van de WGA-duur (Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten / WIA) tot maximaal 5 jaar.
 - verbreding van inzetbaarheid no-riskpolis naar mensen met benutbare mogelijkheden in het eerste ziektejaar.

Verduurzaming

- FME omarmt de ontwikkelingen op het terrein van Circulaire Economie. Wel is van belang dat daarbij sprake is van een gedeelde en evenredige verantwoordelijkheid tussen producenten en consumenten. FME roept de overheid op de regie te nemen en een langetermijnvisie op het terrein van Circulaire Economie en rondom de leveringszekerheid van grondstoffen te ontwikkelen. Ten einde grondstoffen schaarste het hoofd te kunnen bieden is van belang dat alle beschikbare kennis en techniek wordt benut. Zo is diepzeemijnbouw een kansrijke ontwikkeling die door het ontbreken van een wettelijk kader onbenut blijft.
- FME zet in op een gezond en duurzaam bedrijfsleven. Het Energieakkoord voor duurzame groei moet met versterkte inzet worden uitgevoerd, inclusief meer focus op **energiebesparing in de gebouwde omgeving (renovatie en nieuwbouw) en industrie**. Met de klimaatresultaten van Parijs in mondiaal perspectief moet de EU/Nederland **één bovenliggende CO2 doelstelling** centraal gaan stellen en de focus leggen op de meest kosten efficiënte realisaties om de gestelde CO2 doelen te bereiken.

Belemmeringen in de praktijk zoals de te beperkte handhaving van de Wet Milieubeheer of de salderingsregeling (waardoor de toepassing van flexibele energie technieken wordt belemmerd) moeten worden weggenomen en financiële instrumenten ten aanzien van de gebouwde omgeving en industrie moeten versterkt worden. Zo geldt: Nederland moet toe naar ambitieuze grootschalige energiebesparing. Daarnaast moet een grenswaarde voor duurzame bouwmaterialen in het Bouwbesluit worden ingevoerd waarmee vraagsturing wordt bevorderd. Belangrijk is dat de overheid ondersteuning biedt aan de opschaling van pilots en demonstratie-installaties van doorbraaktechnologieën met een aanjaagfunctie voor de rest van de economie en die grote toegevoegde waarde op maatschappelijk vlak hebben. Dit is van groot belang voor een toekomstbestendige en duurzame Nederlandse industriële basis.

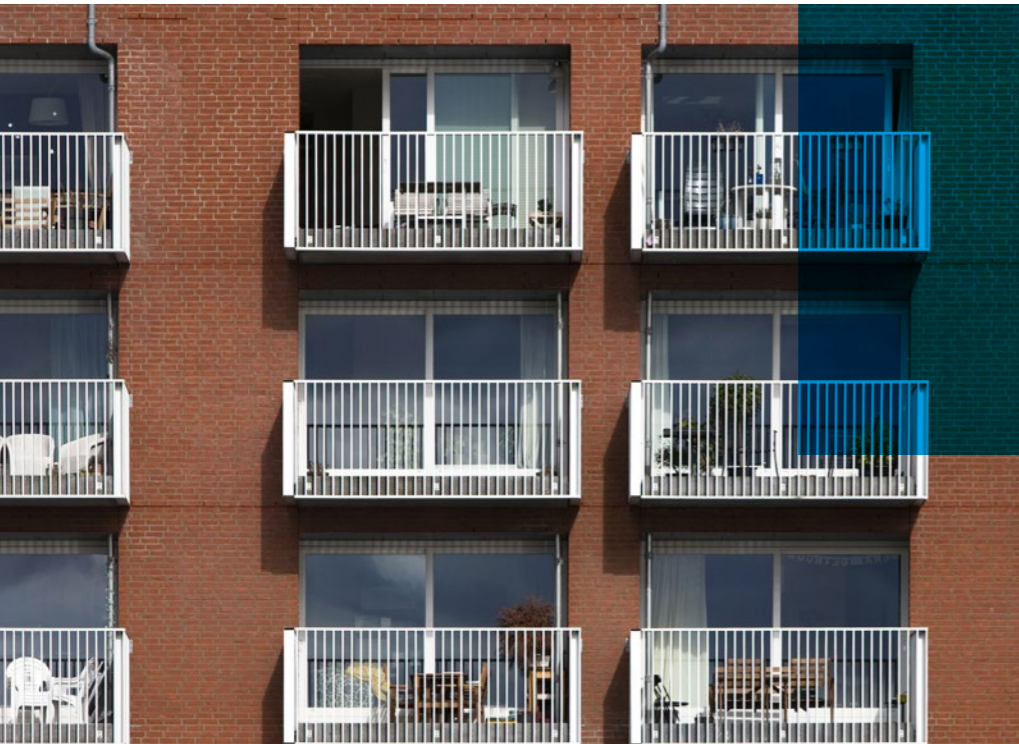
- Ook de aanpak van andere energie onderwerpen leidt tot grote voordelen. Als voorbeelden noemen wij: een flexibele energiemarkt waarin vraag en aanbod goed zijn afgestemd. Hiervoor moeten de huidige zeer succesvolle pilots en technieken worden opgeschaald naar grotere (demonstratie) projecten. Als het gaat om windenergie, offshore windtechnologie -en installaties, heeft Nederland sterke spelers. Door te blijven investeren in innovatie, zal windenergie sneller een betaalbare energiebron worden. Dat geldt ook voor andere technologieën.

Gezond binnenklimaat

Schone lucht in woningen, scholen en kantoren is essentieel voor gezonde en productieve mensen. De kwaliteit van leven wordt door toenemend ouderdom steeds belangrijker. Hoge kosten in de zorg kunnen worden vermeden door een gezonde binnenluchtkwaliteit binnenshuis. De effecten van fijnstof in woningen op de gezondheid van mensen is bijvoorbeeld een factor 10 meer dan

meeroken. Betere luchtkwaliteit in woningen, scholen en kantoren draagt significant bij aan een gezonder en productiever leven. FME pleit voor meer bewustwording van het belang van gezonde binnen luchtkwaliteit en meer aandacht voor de prestaties en kwaliteit van luchtinstallaties in de gebouwde omgeving.

De effecten van fijnstof in woningen op de gezondheid van mensen is bijvoorbeeld een factor 10 meer dan meeroken.

Onderhouden en vernieuwen van infrastructuur

De Nederlandse infrastructuur zoals (water) wegen, bruggen, sluisen, spoor, elektriciteits- en gasnetwerken zijn voor het grootste deel in de 2e helft van de vorige eeuw aangelegd. We spreken dan over een geïnvesteerd kapitaal van zo'n 250 miljard euro. Dit betekent dat veel van deze infrastructuur de komende decennia aan het einde van de technische levensduur komt. De belasting van elektriciteitsnetwerken en de toenemende afhankelijkheid van communicatienetwerken verandert door nieuwe ontwikkelingen. Willen wij dat de Nederlandse Infrastructuur

op het huidige niveau ten dienste blijft dan zullen we nu hiervoor onderhoudsconcepten moeten ontwikkelen. Samen met de overheid als eigenaar van deze infrastructuur willen wij vanuit de onderhoudssector komen tot een integrale aanpak waarin elementen als levensduurverlenging, duurzaamheid, maar ook energiereductie en innovatie een belangrijke rol spelen. Nederland heeft alle benodigde kennis en ervaring in huis vanuit bedrijfsleven en kennisinstellingen op deltagebied. Een sterke maritieme sector zorgt voor behoud van die kennis en ervaring.

Colofon

Deze agenda is tot stand gekomen met input vanuit verschillende FME leden en branches en een ledenraadpleging via het Kansmeldpunt met betrekking tot regelgeving die vernieuwing in de weg zit en kansen om de verdienkracht van de technologische industrie te vergroten.

Uitgave
april 2016

Vormgeving en opmaak
Grapefish, Voorschoten

Contactgegevens
Amal Tourabi
Public Affairs
T 079 353 11 53
E amal.tourabi@fme.nl

